

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Ректор Донецького державного
університету внутрішніх справ
полковник поліції

Сергій ВІТВІЦЬКИЙ

2025 року

ПРОГРАМА
фахового іспиту для вступу
на навчання до Донецького державного університету внутрішніх справ
для здобуття ступеня магістра

спеціальність D4 Публічне управління та адміністрування

Програма фахового іспиту для вступу на навчання до Донецького державного університету внутрішніх справ для здобуття ступеня магістра за спеціальністю D4 Публічне управління та адміністрування.

Прийом вступників на навчання для здобуття ступеня магістра за спеціальністю D4 Публічне управління та адміністрування для вступників, які беруть участь у конкурсному відборі за результатами фахового іспиту замість результатів Єдиного фахового вступного випробування відбувається відповідно до Правил прийому на навчання для здобуття вищої освіти в Донецькому державному університеті внутрішніх справ у 2025 році та відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України № 492 від 16.05.2023 року «Про внесення змін до Порядку прийому на навчання за освітньо-професійною програмою підготовки магістрів за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування» галузі знань «Публічне управління та адміністрування»».

Розробник:
Булгакова О.В.

Розглянуто та затверджено:
на засіданні кафедри державно-правових дисциплін та публічного управління факультету № 4 Донецького державного університету внутрішніх справ, протокол № 12 від 28.03.2025.

ЗМІСТ

ВСТУП

- 1. Програма фахового іспиту**
 - 1.1. Зміст навчальної дисципліни «Основи економіки»**
 - 1.2. Зміст навчальної дисципліни «Основи держави і права»**
 - 2. Структура екзаменаційного білета**
 - 3. Форма проведення фахового іспиту**
 - 4. Структура оцінки та порядок оцінювання**
- Рекомендована література**

ВСТУП

Програму фахового іспиту для вступу на навчання до Донецького державного університету внутрішніх справ для здобуття ступеня магістра за спеціальністю D4 Публічне управління та адміністрування на основі здобутого освітнього ступеня бакалавра, магістра (освітньо-кваліфікаційного рівня спеціаліста) розроблено відповідно до змісту освітньої програми «Публічне управління та адміністрування» підготовки фахівців за спеціальністю D4 Публічне управління та адміністрування за другим (магістерським) рівнем вищої освіти та відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України № 492 від 16.05.2023 року «Про внесення змін до Порядку прийому на навчання за освітньо-професійною програмою підготовки магістрів за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування» галузі знань «Публічне управління та адміністрування»».

Програма побудована за вимогами освітньо-кваліфікаційної характеристики спеціалізації та охоплює її основні напрями, складові та завдання. Для забезпечення ефективної реалізації завдань освітньої та професійної підготовки магістра при конкурсному відборі до здобувачів вищої освіти висуваються вимоги щодо їх здібностей і підготовленості відповідно до діагностики системних знань, умінь і навичок, визначених програмами дисциплін.

Фахове вступне випробування передбачає перевірку розуміння вступниками інституційної організації держави і суспільства в цілому, основ економіки, держави і права та особливостей врядування в Україні, перспектив реформування державного управління та місцевого самоврядування, усвідомлення необхідності європейської інтеграції та застосування інноваційних інформаційних технологій для потреб публічного управління та адміністрування.

Мета фахового вступного випробування – виявити у вступників розуміння їх мотивації для навчання в університеті», рівень їх теоретичних знань та практичних навичок, необхідних для опанування ними освітньо-професійної програми «Публічне управління та адміністрування» за спеціальністю D4 «Публічне управління та адміністрування», яка передбачає здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти.

Програма складається зі: ВСТУПУ; ОСНОВНОЇ ЧАСТИНИ, в якій викладено зміст дисциплін, що виноситься на фахове вступне випробування; РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ, з якою вступнику рекомендовано ознайомитися при підготовці до вступного випробування.

Фахове вступне випробування має тестову форму та складається з питань основ економіки, основ держави і основ права.

1. ПРОГРАМА ФАХОВОГО ІСПИТУ

МОДУЛЬ: ДИСЦИПЛІНИ КОМПЕТЕНЦІЇ

1.1. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «Основи економіки»

Тема 1. Економічні системи суспільства

Економічні системи суспільства Сутність і основні структурні елементи економічної системи. Типи економічних систем та критерії їх класифікації. Інформаційний підхід і класифікація типів економічних систем: чистий капіталізм (ринкова економіка), командно-адміністративна система, сучасні змішані системи, перехідні економічні системи. Цивілізаційний підхід до класифікації економічних систем: до індустріальна (аграрна), індустріальна, постіндустріальна.

Відносини власності в економічній системі Сутність власності. Економічний зміст і право власності. Суб'єкти та об'єкти власності. Типи, види і форми власності. Еволюція форм власності. Багатоманітність форм власності в змішаній економіці. Новітні тенденції в розвитку власності в постіндустріальному суспільстві. Роздержавлення власності як загальноекономічний процес та його особливості в умовах перехідної економіки постсоціалістичних країн. Механізм роздержавлення. Приватизація об'єктів власності: поняття, принципи, методи. Особливості в Україні. Форми власності в Україні.

Тема 2. Рушійні сили економічного розвитку

Економічні потреби суспільства та їх структура. Закон зростання потреб. Економічні інтереси: поняття, види та їх взаємодія. Суспільне виробництво. Чинники виробництва та їх взаємодія. Класифікація чинників виробництва: робоча сила, предмети праці і засоби праці; земля, капітал, праця, підприємницька здібність; інформаційний та екологічний чинники в постіндустріальному суспільстві. Виробничий потенціал суспільства і обмеженість ресурсів. Економічна ефективність використання ресурсів та її показники. Система економічних виробничих відносин. Продукт та стадії його руху. Структура суспільного виробництва: матеріальне виробництво і соціальна сфера.

Тема 3. Форми організації суспільного виробництва

Генезис форм господарства. Натуральне виробництво: сутність і риси. Товарне виробництво: сутність, умови виникнення, розвиток та форми. Суперечності товарного виробництва.

Товарна форма виробленого продукту та послуг. Споживна вартість і вартість товару. Мінова вартість. Теорії вартості та їх різновиди: теорія трудової вартості, теорія граничної корисності, теорія факторів виробництва, неокласична

теорія вартості. Закон вартості: сутність, механізм його дії та функції. Особливості дії закону вартості за сучасних умов.

Тема 4. Ринок та механізм ринкового саморегулювання

Основні принципи ринкової економіки: приватна власність; свобода підприємництва і вибору; особистий інтерес; конкуренція; обмежена економічна роль держави. Основні види ринків. Попит і пропозиція як важливіші елементи ринку. Поняття попиту. Платоспроможний попит. Фактори які впливають на попит. Попит і ціна. Залежність попиту від нецінових факторів: доходів споживачів, цін на товари-замінники, супутні товари, споживацьких смаків та ін. Зміни у попиті та зміни попиту. Поняття пропозиції. Закон пропозиції. Фактори, які впливають на пропозицію: ціни на ресурси, нові технології, ціни на альтернативну продукцію, податки і субсидії держави та ін. Ринковий механізм збалансування попиту і пропозиції. Рівноважна ціна. Відхилення від рівноважної ціни і дисбаланс ринку. Поняття загальної економічної рівноваги. Вплив цінових та нецінових факторів на зміну параметрів ринкової рівноваги.

Тема 5. Основні типи ринкових структур

Основні типи ринкових структур. Критерії розмежування ринкових структур. Класифікація ринкових структур та визначення їх базових моделей.

Основні риси досконалої конкуренції. Особливості ціноутворення та виходу на ринок при досконалій конкуренції. Особливості динаміки доходу і витрат на вільно конкурентному ринку. Економічний механізм максимізації прибутку в умовах досконалої конкуренції. Досконала конкуренція як ідеальна і найбільш ефективна ринкова структура. Характеристика монополії як ринкової структури. Виникнення монополій. Основні форми сучасних монополій. Бар'єри для вступу на ринок. Природні монополії. Особливості низхідної кривої попиту: ціна перевищує граничний дохід, можливість підвищення ціни без зменшення обсягів продажу. Індекс Лернера. Диверсифікація цін. Економічні наслідки монополії. Характеристика олігополії як ринкової структури. Виникнення олігополій та їх сучасні форми. Однорідні і диференційовані олігополії. Взаємозалежність як форма конкурентної боротьби. Домовленість про ціни. Картелі та джентльменські угоди. Інші види олігопольних змов: асоціації, холдинги, патентні пули, консорціуми та ін.. Індекс галузевої концентрації, індекс Гіршмана-Герфіндаля. Олігопольна координація і співробітництво. Твердість цін як характерна риса олігопольних галузей господарства. Характеристика олігопольного суперництва. Моделі поведінки фірм на олігопольному ринку: модель ламаної кривої попиту, ціноутворення в умовах змови, лідерство в цінах та ін. Характерні риси ринку монополістичної конкуренції. Рівновага фірм в умовах монополістичної конкуренції. Нецінова конкуренція і просування товарів. Витрати монополістичної конкуренції та економічний прибуток.

Тема 6. Ринки праці, землі, капіталу

Загальна характеристика і особливості ринку виробничих ресурсів. Формування попиту на фактори виробництва. Похідний характер попиту на ресурси. Особливості ціноутворення на ринках ресурсів. Криві попиту на ресурси. Ринок робочої сили: загальна характеристика. Попит фірми на робочу силу. Крива попиту на робочу силу в галузі. Пропозиції робочої сили (звичайна та обернена криві пропозиції). Форми та системи заробітної плати. Чотири моделі ринку праці. Визначення ціни праці в умовах досконало конкурентного ринку праці. Поняття монополії. Дискримінація в оплаті. Роль профспілок на ринку праці. Засоби, які використовують профспілки для підвищення рівня заробітної плати: стимулювання підвищення попиту та обмеження пропозиції. Модель двосторонньої монополії на ринку праці. Поняття ринку капіталу. Види капітальних активів. Цінні папери: боргові та дольові. Кредит. Процентний дохід на капітал. Ціна позичкового капіталу. Рівноважна норма проценту. Поняття дисконтування. Дисконтований дохід. Визначення доцільності інвестування ресурсів шляхом дисконтування капіталу і доходу. Ринок природних ресурсів. Абсолютна рента. Диференційна рента (перша і друга). Монопольна рента. Орендна плата. Крива попиту і пропозиції природних ресурсів. Фіксований характер пропозиції. Рівноважна ринкова ціна земельної ділянки. Особливості підприємництва в аграрній сфері.

Тема 7. ВВП, ВВП та інші макроекономічні показники обсягів національного виробництва

Економічна система як об'єкт макроекономіки: поняття економічної системи. Використання ресурсів економічної системи. Кругообіг ресурсів економічної системи, перетворення витрат у доходи. Модель круговороту ресурсів і продуктів економічної системи. Поняття та принципи побудови системи національних рахунків (СНР). Валовий національний продукт (ВНП) – основний показник СНР. Особливості обчислення ВНП: поняття кінцевого та проміжного споживання, вимір у поточних цінах за рік, національна приналежність виробників. Методи обчислення ВНП: обчислення ВНП за доходами та за витратами. Поняття номінального і реального ВНП. Індекс цін споживчих товарів, індекс цін інвестиційних товарів, індекс цін промислових товарів. Дефлятор ВНП. Аналіз динаміки реального ВНП. Показники, що розраховуються на основі ВНП. Валовий внутрішній продукт (ВВП). Відмінність між ВНП та ВВП, економічні наслідки значної розбіжності між ВНП та ВВП. Чистий національний продукт (ЧНП), національний дохід (НД), особистий дохід (ОД), використовуваний дохід (ВД). ВНП та економічний добробут: ВНП на душу населення. Недоліки ВНП як показника розвитку економіки: нерівномірність розподілу ВНП, екологічні проблеми, якість продукції. Міжнародні групування країн за рівнем ВНП на душу населення, галузевою структурою (первинні, вторинні, третинні галузі) та ін співставлення. Індекс розвитку людини.

Тема 8. Необхідність, концепції та форми державного регулювання економіки

Межі ринку та необхідність державного регулювання економічних процесів. Ринковий та бюджетний сектори економіки: функції та роль. Сфери та завдання державної економічної політики. Основні напрями втручання держави в економіку: створення правової бази економіки; виробництво суспільних благ; мінімізація трансакційних витрат; компенсація екстерналій; макроекономічна стабілізація; перерозподіл доходів. Межі державного втручання в економіку. Методи державного регулювання економіки. Традиційна, командно-адміністративна, ринкова та змішана економічна система. Поняття перехідної економіки. Поняття соціального партнерства у змішаній економіці. Концепції державного регулювання: лібералізм та дирижизм та особливості їх застосування. Національні моделі державного регулювання: американська, японська, шведська, німецька. Теоретичні моделі державного регулювання: класична модель, кейнсіанська модель, монетаристська модель.

Тема 9. Макроекономічна нестабільність: інфляція, безробіття, економічні цикли

Циклічність як закономірність розвитку економіки. Суть економічного циклу та його фазова структура. Динаміка обсягів виробництва, цін, зайнятості та процентної ставки у періоди піку, спаду, депресії та поживавлення. Види економічних циклів. Антициклічне регулювання економіки. Поняття безробіття. Фрикційне, структурне, сезонне та циклічне безробіття. Приховане безробіття. Поняття робочої сили, визначення рівня безробіття. Природний рівень безробіття. Соціально-економічні наслідки безробіття. Потенційний рівень ВВП. Відставання ВВП та закон Оукена. Інфляція як форма прояву і причина макроекономічної нестабільності. Вимірювання інфляції. Помірна (повзуча), галопуюча та гіперінфляція. Надлишкова емісія, структурні диспропорції економіки та спад виробництва - основні причини інфляції. Інфляція попиту та інфляція витрат. Стагфляція. Взаємозв'язок інфляції та безробіття, крива Філіпса. Економічні наслідки інфляції.

Тема 10. Механізм та важелі грошово-кредитної та бюджетно-податкової політики

Сутність бюджету. Видатки та доходи бюджету, їх структура. Бюджетний дефіцит та державний борг, їх наслідки, способи подолання. Монетизація дефіциту та ефект витіснення Суть податків. Функції податків та принципи побудови податкової системи: обов'язковість, загальність, стабільність, справедливість. Прямі і непрямі податки. Податки як інструмент державного регулювання макроекономічних процесів: податкова експансія та податкова рестрикція. Мультиплікатор податків. Мультиплікатор державних закупівель. Мультиплікатор державних трансфертів Дискреційна та не дискреційна фіскальна політика. Вбудовані стабілізатори. Критична межа податкової ставки. Крива Лаффера. Суть та функції грошей. Грошові агрегати. Пропозиція грошей.

Пропорційність між грошовою базою та пропозицією грошей. Резервування. Грошовий мультиплікатор. Попит на гроші та його структура. Рівновага на грошовому ринку. Банківська система країни. Центральний банк та його функції. Цілі грошово-кредитної політики. Інструменти грошово-кредитної політики: операції на відкритому ринку, зміна облікової ставки та норми обов'язкових резервів.

Тема 11. Ринкова інфраструктура

Ринкова інфраструктура. Поняття ринкової інфраструктури та її основні елементи. Біржі та їх місце в ринковій економіці. Види бірж. Товарна біржа, її функції та класифікація. Товарні біржі в Україні. Фондова біржа та її функції. Первинний та вторинний ринок цінних паперів. Біржові індекси. Українська фондова біржа (УФБ). Види цінних паперів в Україні. Валютна біржа. Українська міжбанківська валюта біржа (УМВБ) та її функції. Біржа праці та її функції. Служба зайнятості в Україні. Банки та банківська система. Операції банків та їх функції. Типи банків. Небанківські фінансово-кредитні установи. Банківська система України та проблеми її формування.

Тема 12. Підприємство як суб'єкт економічної діяльності

Підприємство - первинна ланка національного господарства. Правові основи функціонування підприємств в Україні. Класифікація підприємств за такими ознаками: мета і характер діяльності; форма власності майна; належність капіталу; правовий статус і форма господарювання; галузево-функціональний вид діяльності; технологічна (територіальна) цілісність та ступінь підпорядкування; розміри та чисельність працівників. Поняття виробничих ресурсів та виробничих фондів. Суть та склад основних фондів, оборотних засобів, нематеріальних активів, їх роль в діяльності підприємства. Фізичний та моральний знос основних фондів. Амортизація. Витрати виробництва. Сукупні, постійні і змінні витрати. Середні витрати. Особливості динаміки середніх постійних і середніх змінних витрат. Поняття граничних витрат. Ефект зростання масштабів виробництва та фактори, що йому сприяють: спеціалізація, розподіл праці, технічна економія, неділимість виробництва та ін. Втрати від масштабів виробництва. Постійна віддача від масштабів. Поняття точок беззбитковості. Аналіз сукупних та граничних величин при визначенні оптимального обсягу виробництва. Розрахунковий прибуток. Граничний доход. Граничний прибуток. Основне правило максимізації прибутку для товарного ринку (визначення фірмою пропозиції товару). Поняття альтернативних витрат. Економічний прибуток. Рентабельність. Сутність і призначення системи оподаткування підприємства. Функції податків. Класифікація податків: загальнодержавні та місцеві, прямі та непрямі. Ставки оподаткування та особливості сплати податків.

Тема 13. Витрати виробництва і прибуток

Сутність витрат виробництва. Класифікація витрат виробництва в ринковій економіці: зовнішні і внутрішні; постійні та змінні; витрати в короткому та

довгому періоді; граничні витрати; середні витрати; валові витрати. Собівартість продукції, її види та структура. Шляхи зниження собівартості. Прибуток: сутність та функції. Теорії прибутку. Бухгалтерський, економічний і нормальний прибуток. Розподіл прибутку за основними напрямками його використання. Норма прибутку і чинники, що її підвищують. Рентабельність. Норма рентабельності. Інші форми прибутку: підприємницький дохід, позичковий відсоток, торговий прибуток.

Тема 14. Домогосподарство як суб'єкт ринкових відносин

Економічна сутність домогосподарства. Місце домогосподарств в економічному житті суспільства та їх функції. Доходи домогосподарств, їх джерела та розподіл. Витрати на споживання. Заощадження домогосподарств

Тема 15. Доходи населення

Сутність доходів населення, їх види та джерела формування. Доходи від трудової діяльності. Доходи від власності. Доходи від трансфертів. Доходи на інтелект. Орендний дохід. Процент на капітал. Заробітна плата - основна форма доходів населення. Економічна природа зарплати. Форми і системи зарплати. Номінальна та реальна заробітна плата. Індексація доходів населення. Система соціального партнерства. Соціальні програми як джерело формування сімейних доходів населення. Сукупний сімейний дохід. Пенсійне забезпечення та його види. Пенсійна реформа в Україні. Сімейний бюджет. Структура використання сімейних доходів. Компенсаційна політика держави.

Тема 16. Закономірності формування та сутність світового господарства

Об'єктивні передумови виникнення світового господарства: розвиток світового ринку, міжнародний поділ праці, інтернаціоналізація господарського життя. Глобалізація сучасної світової економіки. Поняття світового господарства та етапи його розвитку. Сутність, функції та закономірності розвитку світового господарства. Нерівномірність розвитку окремих регіонів та міжнародна інтеграція. Створення єдиного європейського економічного простору. Система міжнародних економічних відносин. Світова торгівля, її види та структура. Міжнародна валютна система. Валютний курс. Європейська валютна система. Міжнародний валютний фонд і його функції. Вивіз капіталу. Причини та соціально-економічні наслідки вивозу капіталу. Науково-технічне співробітництво. Міжнародна міграція робочої сили. Причини міжнародної трудової міграції. Основні напрями трудової міграції. Міжнародні фінансово-економічні організації та їх роль у сучасній економіці. Валютні економічні зони.

Тема 17. Суть та тенденції розвитку світової економіки.

Міжнародна торгівля Сутність світової економіки. Основні тенденції розвитку світового ринку. Інтернаціоналізація виробництва та капіталу. Глобалізація економічних відносин/ Основні форми світових економічних

відносин: міжнародна торгівля, міграція капіталів і робочої сили, міжнаціональна кооперація виробництва, науковотехнічний обмін, валютно-кредитні відносини. Міжнародний поділ праці, його основні чинники та сучасна специфіка. Напрями потоків ресурсів та товарів у світовій економіці. Теорії міжнародної торгівлі. Принципи абсолютних та порівняльних переваг. Важелі та методи регулювання міжнародної торгівлі. Сучасні тенденції розвитку міжнародної торгівлі. Протекціонізм і вільна торгівля

Тема 18. Проблема інтеграції економіки України в світове господарство

Об'єктивні основи зовнішньоекономічних зв'язків України, її геополітичні інтереси. Основні напрями, форми і суб'єкти зовнішньоекономічних відносин України. Природно-ресурсний потенціал. Структура економіки. Експортно-імпортний потенціал України. Торгові партнери. Потреби імпорту. Регіональне співробітництво. Відносини з ЄС. Співробітництво в рамках СНД. Розширення зовнішньоекономічних зв'язків України. Міжнародні валютно-фінансові відносини України. Проблеми зовнішньоекономічної заборгованості. Залучення іноземного капіталу в економіку України. Відносини з міжнародними економічними та фінансовими організаціями. Роль економічної реформи в інтеграції України у світову економічну систему. Україна і проблеми глобалізації сучасної економіки.

1.2. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «Основи держави та права»

Тема 1. Загальна теорія держави і права в системі суспільних і юридичних наук

Поняття науки та її ознаки. Класифікація юридичних наук за предметом дослідження. Становлення загальної теорії держави і права як самостійної науки.

Загальна теорія держави і права та суспільні науки (соціологія філософія, політологія, економічна теорія, соціальна психологія).

Загальна теорія держави і права в системі юридичних наук. Зв'язки теорії держави і права галузевими, спеціальними (прикладними) юридичними науками та науками, що вивчають зарубіжні державу і право.

Загальна теорія держави і права як навчальна дисципліна, завдання та особливості.

Тема 2. Поняття, походження і сутність держави.

Поняття і ознаки держави. Соціологічний, політологічний та правовий вимір держави.

Розуміння держави в історії державно-правової думки. Поняття держави, її соціальна цінність.

Походження держави. Загальне і особливе в походженні держави. Ознаки, що відрізняють державу від самоуправління в первіснообщинному суспільстві. Розвиток держави, її історичні типи. Ознаки, що відрізняють державу від інших організацій суспільства.

Правова держава та її основні ознаки. Правова держава і громадянське суспільство.

Типологія держави. Формаційний та цивілізаційний підходи до типології держави.

Тема 3. Функції держави та об'єкти їх впливу.

Поняття функцій держави та їх зміст. Класифікація функцій держави. Головні та вторинні функції держави. Постійні та тимчасові функції держави.

Внутрішні та зовнішні функції держави. Особливості внутрішніх функцій держави: функція охорони прав і свобод людини і громадянина, економічна, соціальна, екологічна, інформаційна функції держави, фіскальна та фінансового контролю, розвитку культури, науки і освіти, забезпечення режиму законності й правопорядку.

Зовнішні функції держави: функції оборони країни, забезпечення миру і підтримки світового порядку, міжнародного співробітництва та інтеграції в Європейський простір.

Тема 4. Форма держави

Поняття , ознаки та елементи форми держави. Співвідношення форми держави з її сутністю. Форма правління.

Монархічна та республіканська форма правління. Поняття, ознаки та види. Абсолютна та обмежена монархія. Особливості парламентської, президентської та змішаної республіки.

Поняття державного устрою та його види. Унітарна держава, її ознаки та види. Федеративна держава. Види федерацій за способом утворення, способом здійснення й характером повноважень. Особливості конфедерації, її відмінності від федерації. Імперія як особлива форма державного устрою.

Поняття та види державно-правових режимів. Демократичний, авторитарний, тоталітарний державно-правові режими, їх ознаки.

Тема 5. Держава в політичній системі.

Політична система суспільства, її основні функції та ознаки. Політична діяльність як основний фактор в політичній системі суспільства. Політична система України. Місце і роль держави в політичній системі.

Політична і державна влада. Форми взаємодії держави з іншими суб'єктами політичної системи.

Суверенітет держави і його зв'язок з суверенітетом народу і національним суверенітетом.

Місце держави в політичній системі України.

Тема 6. Державний апарат та механізм держави.

Поняття державного апарату, його співвідношення з механізмом держави. Принцип розподілу влад і структура державного апарату.

Законодавча, виконавча і судова влади, їх соціальне призначення, основи організації і взаємодії. Вимоги до державного апарату в умовах правової держави.

Принципи організації і діяльності державного апарату: служіння народу, пріоритет прав людини, демократизм, законність, відповідальність, підконтрольність, ефективність.

Тема 7. Поняття права, його походження та розвиток.

Поняття та ознаки права. Право в об'єктивному та суб'єктивному сенсі. Право як міра соціальної свободи й відповідальності. Зовнішні форми. Розуміння права в історії державно-правової думки.

Школа природного права, її основні положення. Юридичний позитивізм: класичний позитивізм та основні напрямки сучасного позитивізму. Соціологічний напрямок у правознавстві. Психологічна школа права. Марксистське вчення про право.

Функції права. Класифікація. Основні і додаткові юридичні функції права. Основні соціальні функції права.

Тема 8. Правова свідомість та правова культура

Правова свідомість: поняття і ознаки. Основні функції правової свідомості.

Види правосвідомості: індивідуальна, групова, масова та суспільна. Правосвідомість і право.

Поняття правової культури, її різновиди. Буденна, професійна та теоретична правова культура. Правова культура особистості: поняття, структурні елементи та види. Правова культура суспільства: поняття та елементи. Поняття субкультури і правової контркультури. Поняття та види змін правосвідомості.

Правова система суспільства. Поняття правової системи суспільства. Інституційна, ідеологічна, функціональна і регулятивна складові правової системи.

Поняття правової сім'ї, основні сім'ї правових систем. Романо-германська правова сім'я (сім'я континентального права), її основні ознаки та джерела права.

Основні риси англо-американської правової сім'ї. Джерела права англо-американської правової сім'ї, роль статутного та прецедентного права.

Сім'я традиційного права, її особливості. Релігійна правова сім'я: мусульманське, індуське, іудейське та канонічне право. Характерні риси релігійних правових систем. Соціалістична правова сім'я.

Особливості правової системи України серед правових сімей світу.

Тема 9. Система права та система законодавства.

Поняття системи права, її об'єктивна обумовленість і головні властивості. Системність як особлива властивість права.

Норма права, правовий інститут, підгалузь права, галузь права, правовий комплекс як основні структурні елементи системи права; їх характеристика.

Основи і принципи побудови і функціонування системи права. Предмет і метод правового регулювання як основи розподілу права на галузі і інститути права.

Поняття і зміст системи законодавства, її співвідношення з системою права. Система законодавства України. Систематизація нормативних актів. Кодифікація і інкорпорація.

Тема 10. Форми права та основні джерела права.

Поняття форми права. Співвідношення форм права та джерел права. Основні джерела права: нормативно-правовий акт, нормативно-правовий договір, правовий звичай, правовий прецедент.

Нормативно-правовий акт як основне джерело права в романо-германській правовій системі. Види нормативно-правових актів.

Правовий звичай: поняття, ознаки, місце в системі джерел права.

Правовий прецедент: поняття та види. Прецеденти Європейського суду з прав людини в правовій системі України.

Тема 11. Принципи права

Поняття принципів права та їх завдання у правовому регулюванні суспільних відносин.

Види принципів права. Загальнолюдські (цивілізаційні) принципи права: принципи гуманізму, справедливості, свободи, рівності.

Загальні принципи права: гарантованість прав і свобод громадян, відповідальність за вину, законність, поділ права на публічне і приватне, поєднання стабільності і динамізму.

Особливості міжгалузевих принципів права.

Принципи галузей та інститутів права.

Тема 12. Норми права та інші соціальні норми

Поняття норми права, її ознаки та види.

Види норм права. Класичні та спеціалізовані норми права. Регулятивні й охоронні норми права. Зобов'язальні, заборонні та уповноважувальні норми права. Імперативні і диспозитивні норми права. Абсолютно визначені та відносно визначені норми права. Загальні й спеціальні норми права..

Структура норми права. Гіпотеза, диспозиція, санкція норми права: їх поняття та різновиди.

Спеціалізовані норми права: поняття, особливості та значення в правовому регулюванні. Види спеціалізованих норм права .

Способи і методи викладення норм права в нормативно-правових актах.

Форми реалізації права. Поняття, форми реалізації норм права. Методи забезпечення реалізації норм права. Виконання як форма реалізації норм права.

Використання як форма реалізації норм права. Дотримання як форма реалізації норм права. Соціальний і правовий зміст реалізації норм права. Реалізація норм права у суспільстві.

Тема 13. Нормотворчість.

Поняття нормотворчості, її функції та завдання. Загальні і спеціальні принципи нормотворчості. Види нормотворчості.

Поняття нормативно-правового акта. Класифікація нормативно-правових актів за юридичною силою, суб'єктами нормотворчості, обсягом і характером дії, галузевою належністю, зовнішньою формою виразу.

Закон як нормативно-правовий акт вищої юридичної сили. Законодавчий процес. Конституція як Основний закон держави та громадянського суспільства, що втілює принцип верховенства права. Класифікація законів за юридичною силою, за значенням, за обсягом та часом дії.

Підзаконні нормативно-правові акти: поняття і класифікація прийняття. Дія нормативно-правового акта в часі: момент набуття чинності, напрям темпоральної дії, момент зупинення дії, момент припинення дії нормативно-правового акта. Негайна, зворотна дія, переживаюча дія нормативно-правового акта. Підстави припинення дії нормативно-правових актів.

Дія нормативно-правових актів у просторі. Територіальний та екстериторіальний принципи дії нормативно-правових актів.

Нормотворча техніка. Поняття нормотворчої техніки, ознаки. Елементи нормотворчої техніки: логічні, лексичні, стилістичні, графічні, математичні, структурні.

Законодавча техніка як вид нормотворчої техніки. Засоби і правила законодавчої техніки: юридична конструкція, юридична презумпція, юридична фікція, галузева типізація. Способи формулювання правових приписів: казуїстичне та абстрактне викладення правових норм. Юридична термінологія, вимоги до використання термінів. Вимоги і правила щодо структурування закону.

Юридична термінологія та види правових термінів, їх характеристика. Вимоги до використання правових термінів.

Тема 14. Систематизація нормативно-правових актів: поняття, види і особливості застосування.

Поняття і завдання систематизації нормативно-правових актів. Принципи систематизації нормативно-правових актів.

Інкорпорація, облік та консолідація як форми систематизації нормативно-правових актів. Облік нормативно-правових актів, його види. Офіційна і неофіційна інкорпорація. Поняття та ознаки консолідації.

Кодифікація та створення зводу законів як особливі змістовні форми систематизації нормативно-правових актів. Ознаки та методи кодифікації. Види кодифікаційних актів. Кодекс як особливий різновид закону. Поняття зводу законів.

Тема 15. Правові відносини та правова поведінка.

Поняття і основні риси правових відносин. Види правовідносин і критерії їх класифікації.

Склад і зміст правовідносин. Поняття і види суб'єктів правовідносин. Правосуб'єктність: правоздатність, дієздатність, деліктоздатність.

Поняття та види суб'єктів правовідносин. Поняття та види об'єктів правовідносин.

Поняття і ознаки юридичного факту. Класифікація юридичних фактів. Юридичні дії та події як різновиди юридичних фактів за вольовою ознакою. Складні юридичні факти та фактичний склад, їх співвідношення

Поняття та ознаки правової поведінки. Види правової поведінки: правомірна поведінка, правопорушення, зловживання правом, об'єктивно протиправне діяння.

Правомірна поведінка: основні ознаки, склад та види. Необхідна, бажана та соціально допустима правомірна поведінка. Добровільна і вимушена правомірна поведінка. Пристосовницька, маргінальна, звичайна, соціально-активна правомірна поведінка.

Правопорушення: поняття і ознаки. Види правопорушень. Класифікація правопорушень. Злочини та проступки. Види проступків. Причини та умови правопорушень, критерії їх класифікації.

Тема 16. Юридична відповідальність

Юридична відповідальність: поняття, ознаки. Види юридичної відповідальності: кримінальна, адміністративна, цивільно-правова, дисциплінарна, матеріальна відповідальність.

Загальносоціальні та індивідуальні цілі юридичної відповідальності. Функції юридичної відповідальності: штрафна (каральна), правовідновлююча (компенсаційна), виховна (загальна превенція та приватна превенція).

Принципи юридичної відповідальності.

Тема 17. Державна дисципліна, законність та правопорядок.

Державна дисципліна: поняття і форми виявлення (трудова, планова, фінансова, виробнича дисципліна). Поняття законності і її зміст.

Принципи законності. Нормативно-правова основа законності. Гарантії законності. Законність як конституційний принцип організації і діяльності ОВС. Роль ОВС у охороні і зміцненні законності і правопорядку.

Тема 18. Юридична діяльність органів держави

Поняття та ознаки юридичної діяльності. Співвідношення юридичної діяльності та юридичної практики.

Структура юридичної діяльності. Суб'єкт і об'єкт юридичної діяльності. Юридичні дії та операції як елементи динамічної сторони юридичної діяльності. Засоби і методи юридичної діяльності.

Правові форми діяльності органів держави: поняття та ознаки. Установча, правотворча, правозастосовна, контрольно-наглядова, правоохоронна та інтерпретаційно-правова діяльність. Юридичний процес.

Тема 19. Застосування та тлумачення норм права

Поняття реалізації норм права. Використання, виконання, додержання як форми реалізації норм права.

Застосування норм права як специфічна форма їх реалізації.

Процес застосування норм права. Основні вимоги правильного застосування норм права: законність, обґрунтованість, доцільність. Акти застосування норм права, їх ознаки та відмінність від інших видів юридичних актів. Класифікація актів застосування норм права.

Прогалини в законодавстві, засоби їх усунення та подолання.

Поняття тлумачення норм права. Способи тлумачення норм права. Граматичний, логічний, систематичний, історичний, телеологічний способи тлумачення норм права.

Тлумачення норм права за суб'єктами інтерпретації. Офіційне тлумачення норм права. Нормативне – автентичне і легальне (делеговане) та казуальне тлумачення, їх поняття, ознаки, юридична природа. Неофіційне тлумачення норм права: побутове (повсякденне), професійне (компетентне), доктринальне тлумачення.

Правотлумачні акти: поняття, ознаки, різновиди. Акти автентичного і делегованого тлумачення. Акти нормативного і казуального тлумачення норм права, їх особливості.

Тлумачення норм права за обсягом їх правового змісту: адекватне, поширювальне та обмежувальне.

Тема 20. Права, свободи і обов'язки людини і громадянина

Поняття основних прав людини, їх ознаки. Права людини в історичному розвитку. Покоління прав людини. Основні міжнародно-правові документи по правах людини.

Класифікація прав і свобод людини. Права людини та права громадянина. Негативні і позитивні права людини

Міжнародно-правові засоби забезпечення й захисту прав людини.

Юридичні обов'язки людини, їх класифікація. Конституційні обов'язки людини і громадянина в Україні.

Тема 21. Громадянське суспільство та держава.

Поняття та функції громадянського суспільства. Інститути громадянського суспільства.

Становлення громадянського суспільства в Україні, основні проблеми його розвитку.

Поняття політичної системи суспільства, її структурні елементи. Інституційний склад політичної системи. Держава як центральна ланка

політичної системи. Політичні партії в політичній системі суспільства: поняття, ознаки, функції.

Тема 22. Правова соціальна держава

Виникнення, розвиток та формування концепції правової держави.

Поняття та ознаки правової держави. Принципи правової держави.

Поняття і зміст принципу законності. Поняття правопорядку, його риси та різноманітність проявів.

Поняття та ознаки соціальної держави. Співвідношення соціальної та правової держави. Напрямки формування соціальної правової держави в Україні.

2. СТРУКТУРА ЕКЗАМЕНАЦІЙНОГО БІЛЕТА

Структура екзаменаційного білета: екзаменаційний білет складається з закритих тестових завдань:

- 50 – «Основи економіки»;
- 50 – «Теорія держави та права».

Час виконання завдання: 120 хвилин.

3. ФОРМА ПРОВЕДЕННЯ ФАХОВОГО ІСПИТУ

Форма проведення вступного випробування – виконання тестових завдань у кількості 100 тестів із зазначених вище теоретичних блоків. Рейтинговий бал вступника визначається за 100-бальною шкалою, а числа інтервалу складають від 100 до 200. Тобто мінімальний рейтинговий бал вступника становить 100, а максимальний 200.

4. СТРУКТУРА ОЦІНКИ ТА ПОРЯДОК ОЦІНЮВАННЯ

Критерії оцінювання: рівень знань оцінюється за 100-бальною шкалою. Серед відповідей на тестове завдання слід обрати одну правильну. Правильна відповідь на тестове завдання оцінюється у 1 бал, а неправильна – у 0 балів.

Порядок оцінювання

Оцінка «**відмінно**» (167-200 балів) – виставляється, якщо вступник має глибокі і системні знання, вміє узагальнювати матеріал, співвідносити загальні знання з конкретними ситуаціями; оволодів навичками аналізу, моделювання та адекватного оцінювання ситуації; обізнаний з науковими працями вітчизняних та зарубіжних фахівців в даній галузі; матеріал викладає логічно, послідовно, переконливо і аргументовано.

Оцінка «**добре**» (134-166 балів) – виставляється, якщо вступник показав достатній рівень знань курсу; надав правильні, але не зовсім повні визначення термінів; засвоїв основи аналітичного методу; допускає незначні неточності в

розкритті окремих теоретичних положень.

Оцінка «**задовільно**» (100-133 балів) – виставляється, якщо вступник в цілому засвоїв теоретичний матеріал курсу навчальної дисципліни, але декламує із деякими упущеннями при визначенні основних явищ та процесів; намагається висловити своє ставлення до проблемних питань, хоча і не зовсім аргументовано; вміє аналізувати набуті теоретичні знання і співвідносити їх з конкретними ситуаціями; викладає матеріал непослідовно, неточно, з наявними помилками.

Оцінка «**незадовільно**» (0-99 балів) – виставляється, якщо вступник виявив слабкі (відсутні) знання теоретичного матеріалу навчальної дисципліни; не зміг дати визначення основних категорій та явищ; відсутні знання основних норм і визначень; матеріал викладається непослідовно, нелогічно, фрагментарно та з допущенням помилок.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

ОСНОВИ ЕКОНОМІКИ

1. Аналітична економія: макроекономіка і мікроекономіка: у 2-х кн.: Кн. 1: Вступ до аналітичної економії; Макроекономіка: підручник / за ред. С.М. Панчишина, П.І. Островецького. - 2-е видання. К.: Знання, 2013. 615 с
2. Білецька, Л.В. Економічна теорія (Політекономія. Мікроекономіка. Макроекономіка): підручник для студентів ВНЗ / Л.В. Білецька, О.В. Білецький, В.І. Савіч. К.: Центр учбової літератури, 2017. 664 с.
3. Гойчук О.І. Економічна теорія: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів ІУ рівня акредитації./ О.І. Гойчук, Т.І.Побережець, Н.К.Болгарова, М.П.Талавиря. Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М., 2014. 476 с
4. Економіка: теорія і практика. Підручник. / Галушка З.І., Поченчук Г.М. М.: Чернівці: Чернів. нац. ун-т., 2020. 232с. 9. Економічна теорія. Підручник / Николай Соколов, Николай Горлач, Владимир Гущенко, Николай Крымов, Мария Жиленкова. К.: Центр навч. літ., 2019. 532 с.
5. Економічна теорія. Політекономія: навчальний посібник / А. Сирко. К.: Центр навч. літ., 2019. 448 с.
6. Економічна теорія. Практикум / А. Базилук, ж. Дерий, В. Концева. К.: Центр навчальної літератури, 2019. 312с.
7. І.В. Кокарев. Основи економічної теорії. Курс лекцій / І.В. Кокарев. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2017. 220 с.
8. Кухар О. В. Історія економіки та економічної думки: навч. посібник / О. В. Кухар. К.: Центр навч. літ., 2015. 326 с.
9. Мацелюх Н. П. Економічні теорії в системі наукових економічних знань: навч. посібник / Н. П. Мацелюх, І. А. Максименко. - 2-ге вид., перероб. та доп. К.: Центр учб. літ., 2016. 226 с.

10. Макроекономіка: базовий курс: навч. посіб. / проф. І.Й. Малий, проф. І.Ф. Радіонова, доц. Т.Ф. Куценко, доц. Н.В. Федірко та ін. К.: КНЕУ, 2016. 254 с.
11. Мацелюх Н.П. Основи економічної науки. Навчальний посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2020. 324 с.
12. Політична економія : навчальний посібник / М. С. Бріль, О. М. Кліменко, І. Ф. Лісна та ін. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2019. 280 с.
13. Економічна теорія : підручник / В.Д. Лагутін, Ю.М. Уманців, Т.А. Щербакова та ін. ; за заг. ред. В.Д. Лагутіна. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2017. 608 с.
14. Рогач С.М., Суліма Н.М., Гуцул Т.А. Економіка підприємства (в схемах і таблицях): Навч. посібник. – К.: «ЦП «КОМПРИНТ», 2017. – 508 с
15. Основи ринкової економіки і підприємництва: підруч. для студ. вищ. навч. закл.— Ч. 1 / В. Є. Сафонова, В. Я. Бобров. К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2017. 346 с.

ОСНОВИ ДЕРЖАВИ ТА ПРАВА

1. Білозьоров Є. В. Теорія держави та права. Київ : Маслаков, 2018. 164с.
2. Теорія держави та права : навч. посіб. / [Є. В. Білозьоров, В. П. Власенко, О. Б. Горова, А. М. Завальний, Н. В. Заяць та ін.] ; за заг. ред. С. Д. Гусарєва, О. Д. Тихомирова. – К. : НАВС, Освіта України, 2017. – 320 с.
https://www.navs.edu.ua/files/kafedru/tdp/navch_pos_tdp.pdf
3. Теорія держави і права : підручник / [О. М. Бандурка, О. М. Головка, О. С. Передерій та ін.] ; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф., акад. НАПрН України О. М. Бандурки ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків, 2018. – 416 с. <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/ec53e9fd-7fdf-49ed-a6f8-a95c8ba5d5aa/content>
4. Теорія держави і права : підручник / В. М. Марчук, Л. В. Ніколаєва, Т. О. Гуржій та ін. ; за заг. ред. Л. В. Ніколаєвої, Т. О. Гуржія. – Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2019. – 424 с.
5. Северінова О. Б. Теорія держави і права : навчальний посібник. Маріуполь : ДЮІ. 2020. 102 с.
6. Слинько Д. В. Юридичний процес: історія, теорія, практика: монографія. Харків : НТМТ, 2017. 415с.
7. Теорія держави та права : навч. посіб. / Є. В. Білозьоров, В. П. Власенко, О. Б. Горова, А. М. Завальний, Н. В. Заяць та ін. ; за заг. ред. С. Д. Гусарєва, О. Д. Тихомирова. Київ : НАВС, Освіта України, 2017. 320 с.
8. Теорія держави і права : підручник / В. В. Сухонос. – Суми : Університетська книга, 2014. – 544 с https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/47858/1/Sukhonos_ml_TDP_uchebnik.pdf;jsessionid=4A27C752FF91C083ED11F284678B7691
9. Тополевський Р. Б., Федіна Н. В. Теорія держави і права: навч. посібник. Львів: ЛьвДУВС, 2020. 268 с

<https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/3293/1/%D0%A2%D0%B5%D0%BE%D1%80%D0%94%D0%B5%D1%80%D0%B6%D0%9F%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%B0-13-07-20.pdf>